Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 26 september 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Socialpolitik – Skydd för arbetstagares hälsa och säkerhet – Direktiv 89/391/EEG – Allmänna skyldigheter i fråga om skydd för säkerhet och hälsa – Parallella nationella förfaranden – Dom från en förvaltningsdomstol som äger rättskraft i ett mål vid brottmålsdomstolen – Kvalificering av en händelse som ett ’arbetsolycksfall’ – Effektivt skydd för de rättigheter som garanteras i direktiv 89/391 – Artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Rätten att yttra sig – En domare vid en allmän domstol åläggs disciplinärt ansvar för att inte ha följt en författningsdomstols avgöranden som strider mot unionsrätten – Unionsrättens företräde”

I mål C-792/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Curtea de Apel Braşov (Appellationsdomstolen i Braşov, Rumänien) genom beslut av den 21 december 2022, som inkom till domstolen den 23 december 2022, i ett förfarande som anhängiggjorts av

**MG,**

ytterligare deltagare i rättegången:

**Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea,**

**LV,**

**CRA,**

**LCM,**

**SC Energotehnica SRL Sibiu,**

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Arabadjiev domstolens vice ordförande L. Bay Larsen (referent), samt domarna T. von Danwitz, P.G. Xuereb och A. Kumin,

generaladvokat: A. Rantos,

* Rättegångsspråk: rumänska.

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea, genom D. Câmpean i egenskap av ombud,

– Rumäniens regering, genom R. Antonie, E. Gane, och A. Rotăreanu, samtliga i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom A. Armenia och D. Recchia, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 11 april 2024 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 1.1, 1.2 och 5.1 i rådets direktiv 89/391/EEG av den 12 juni 1989 om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet (EGT L 183, 1989, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 4, s. 146) samt artikel 31.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

2 Begäran har framställts i ett brottmålsförfarande som inletts mot MG för bristande iakttagande av lagbestämmelser om säkerhet och hälsa i arbetet samt för dråp.

### Tillämpliga bestämmelser

#### *Unionsrätt*

3 Skäl 10 i direktiv 89/391 har följande lydelse:

”Antalet arbetsolycksfall och arbetssjukdomar är alltjämt för högt; förebyggande åtgärder måste införas eller förbättras utan dröjsmål för att trygga arbetstagarnas säkerhet och hälsa och säkra en högre skyddsnivå.”

4 I artikel 1.1 och 1.2 i detta direktiv föreskrivs följande:

”1. Syftet med detta direktiv är att initiera åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet.

2. För det ändamålet innehåller direktivet dels allmänna principer för att förebygga yrkesbetingade risker, för arbetarskydd, för att eliminera riskfaktorer och faktorer, som kan förorsaka olycksfall, för information, samråd, avvägd medverkan i enlighet med nationell lagstiftning och/eller praxis samt utbildning av arbetstagarna och deras representanter, dels allmänna riktlinjer för genomförandet av dessa principer.”

5 I artikel 4.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall vidta tillräckliga åtgärder för att säkerställa att arbetsgivare, arbetstagare och arbetstagarrepresentanter omfattas av sådana lagar och andra författningar som behövs för att bestämmelserna i detta direktiv skall kunna genomföras i praktiken.”

6 Artikel 5 i direktivet har rubriken ”Allmänna bestämmelser”. I punkt 1 i den artikeln föreskrivs följande:

”Arbetsgivaren är skyldig att svara för att arbetstagarens säkerhet och hälsa tryggas i alla avseenden som är förbundna med arbetet.”

### *Rumänsk rätt*

#### *Strafflagen och straffprocesslagen*

7 I artikel 350 i Codul penal (strafflagen), med rubriken ”Bristande iakttagande av lagbestämmelser om säkerhet och hälsa i arbetet”, föreskrivs följande:

”1) Underlåtenhet att uppfylla skyldigheter och att vidta åtgärder som föreskrivs på området säkerhet och hälsa i arbetet ska, om den skapar en omedelbar risk för arbetsolycksfall eller yrkesrelaterad sjukdom, medföra fängelsestraff på sex månader till tre år eller böter.

…

3) När de åtgärder som avses i punkterna 1 och 2 utgör försumligt handlande ska de medföra fängelsestraff på tre månader till ett år eller böter.”

8 Artikel 192 i samma lag har rubriken ”Dråp”. I punkt 2 i den artikeln föreskrivs följande:

”Dråp till följd av bristande iakttagande av rättsliga bestämmelser eller försiktighetsåtgärder som föreskrivs för utövandet av ett yrke eller en viss verksamhet ska medföra ett fängelsestraff på två till sju år. När åsidosättandet av de rättsliga bestämmelserna eller försiktighetsåtgärderna i sig utgör ett brott, ska bestämmelserna om brottets straffskala tillämpas.”

9 I artikel 52.1–52.2 i Codul de procedură penală (straffprocesslagen) föreskrivs följande:

”1) Brottmålsdomstolen är behörig att pröva varje fråga som ska lösas innan tvisten kan avgöras, även om denna fråga till sin natur faller under en annan domstols behörighet, med undantag av de fall där behörigheten inte ligger hos rättsinstanserna.

2) Brottmålsdomstolen ska pröva den prejudiciella frågan på grundval av de regler och bevismedel som är tillämpliga på det område som frågan rör.”

Lagen om *hälsa och säkerhet i arbetet*

10 Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă (lag nr 319/2006 om säkerhet och hälsa i arbetet), av den 14 juli 2006 (*Monitorul Oficial al României*, del I, nr 646, av den 26 juli 2006), införlivar direktiv 89/391 med den rumänska lagstiftningen. I artikel 5 i denna lag föreskrivs följande:

”I denna lag gäller följande definitioner: …

…

g) arbetsolycksfall: en svår kroppsskada eller en akut yrkesrelaterad förgiftning som inträffar under arbetet eller vid utövande av tjänsteuppdrag och som resulterar i att arbetstagaren tillfälligt är arbetsoförmögen i minst tre kalenderdagar, blir invalidiserad eller avlider.

…”

11 I artikel 20.1 i samma lag föreskrivs följande:

”Arbetsgivaren ska säkerställa villkor som gör det möjligt för varje arbetstagare att erhålla tillräcklig och lämplig information avseende säkerhet och hälsa i arbetet, bland annat i form av specifika upplysningar och instruktioner på arbetstagarens arbetsplats och avseende vederbörandes tjänst,

…

b) vid byte av anställning, …;

…”

12 Artikel 22 i nämnda lag har följande lydelse:

”Varje arbetstagare ska utföra sitt arbete i enlighet med sin utbildning eller sin förberedelse och enligt de instruktioner som han eller hon har mottagit av sin arbetsgivare, i syfte att inte utsätta sig, eller utsätta andra personer, som kan påverkas av vederbörandes handlande eller underlåtelser inom ramen för hans eller hennes arbete, för risker för olycka eller yrkesrelaterad sjukdom.”

13 Enligt artikel 29.1 i samma lag ska de territoriella yrkesinspektionerna genomföra en utredning av händelser som lett till att offret avled. Utredningens slutsatser ska enligt artikel 29.2 nedtecknas i ett protokoll.

*Bestämmelser innehållande minimikrav för säkerhet och hälsa*

14 Cerințele minime de securitate și sănătate pentru utilizarea în muncă de către lucrători a echipamentelor de muncă (bestämmelser om minimikrav för säkerhet och hälsa vid arbetstagares användning av arbetsutrustning), vilka fastställdes genom Hotărârea Guvernului nr. 1146/2006 (regeringsdekret nr 1146/2006) av den 30 augusti 2006 (*Monitorul Oficial al României*, del I, nr 815 av den 3 oktober 2006), innehåller nedanstående föreskrifter:

”3.3.2.1. Avseende elektriska installationer och elektrisk arbetsutrustning ska skydd mot elchock vid direkt beröring säkerställas genom tekniska åtgärder, vilka ska kompletteras med organisationsåtgärder. …

3.3.2.3. Skydd mot elchock till följd av direkt beröring ska säkerställas genom följande organisationsåtgärder:

a) Arbeten på elektriska anläggningar (felsökning, reparationer, anslutningar, etcetera) får enbart utföras av kvalificerade elektriker som har auktoriserats och utbildats för detta specifika arbete.

b) Ingreppen ska utföras på grundval av arbetsorder.

…

e) Arbetsinstruktioner ska fastställas för varje ingrepp på elektriska anläggningar.

3.3.2.4. Ingrepp på anläggningar, maskiner, utrustning och apparater med användning av elektricitet ska endast tillåtas på grundval av följande arbetsorder:

…

d) muntliga order (DV),

…

3.3.23.1. Elektriskt isolerande personlig skyddsutrustning ska användas vid arbeten på elektriska installationer eller elektrisk arbetsutrustning som utförs med eller utan frånkoppling av strömtillförseln. …

3.3.23.4. Arbeten på elektriska installationer och elektrisk arbetsutrustning utan frånkoppling av strömtillförseln ska utföras av personal som har auktoriserats för arbete med påkopplad strömtillförsel.”

## Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

15 Den 5 september 2017 avled en elektriker, anställd på SC Energotehnica SRL Sibiu (nedan kallat Energotehnica), av en elchock när han utförde ett ingrepp på en belysningsarmatur utomhus. Belysningsarmaturen fanns på en lågspänningsmast tillhörande en bondgård.

16 Det framgår av beslutet om hänskjutande att MG, likaså anställd av Energotehnica, var ansvarig för att organisera arbetet, utbilda personalen och vidta åtgärder för tillhandahållande av säkerhetsanordningar och skyddsutrustning på arbetsplatsen.

17 Som en följd av dödsfallet genomfördes två utredningar om händelsen: dels en administrativ utredning som gjordes av Inspecția Muncii (arbetsinspektionen, Rumänien) och riktades mot Energotehnica, dels en förundersökning mot MG gällande bristande iakttagande av lagstadgade säkerhetsrutiner på arbetsplatsen samt dråp.

18 Vad gäller den administrativa utredningen fann arbetsinspektionen i sitt utredningsprotokoll av den 9 september 2019 att händelsen skulle betraktas som ett ”arbetsolycksfall” i den mening som avses i de nationella bestämmelserna.

19 Energotehnica väckte en förvaltningsrättslig talan vid Tribunalul Sibiu (Förstainstansdomstol i Sibiu, Rumänien) och yrkade att utredningsprotokollet skulle ogiltigförklaras.

20 I dom av den 10 februari 2021 ogiltigförklarade nämnda domstol delvis utredningsprotokollet och fann, i motsats till arbetsinspektionen, att den aktuella händelsen inte utgjorde ett arbetsolycksfall.

21 Arbetsinspektionens överklagande av denna dom lämnades utan bifall av Curtea de Apel Alba Iulia (Appellationsdomstolen i Alba Iulia, Rumänien) genom dom av den 14 juni 2021.

22 Vad vidare beträffar brottmålsförfarandet mot MG så ställdes denne, enligt åtal väckt av Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea (Åklagarmyndigheten vid förstainstansdomstolen i Rupea, Rumänien) den 31 juli 2020, inför rätta vid Judecătoria Rupea (Förstainstansdomstolen i Rupea, Rumänien).

23 I åtalet angav åklagarmyndigheten att MG, den 5 september 2017, omkring kl. 18.00, instruerade offret att genomföra ett ingrepp på den aktuella belysningsarmaturen utan att erforderliga åtgärder för hälsa och säkerhet i arbetet vidtogs, det vill säga att enbart anförtro denna uppgift till auktoriserad personal som stod under MG:s uppsikt. Detta ingrepp utfördes således utan att strömtillförseln frånkopplats och utan att elektriskt isolerande skyddshandskar användes.

24 Offrets efterlevande (nedan även kallade målsägandena) framställde enskilt anspråk vid samma domstol och yrkade att MG och Energotehnica, i dess egenskap av civilrättsligt ansvarig för MG, skulle förpliktas att betala ersättning för den skada de ansåg sig ha lidit.

25 Genom dom av den 24 december 2021 frikände Judecătoria Rupea (Förstainstansdomstolen i Rupea) MG från åtalspunkterna och ogillade även målsägandenas enskilda anspråk. Nämnda domstol fann dels att det förelåg rimligt tvivel om att MG hade gett offret en arbetsorder om att utföra det aktuella ingreppet, dels att den aktuella händelsen ägt rum efter arbetstidens slut och därför inte kunde kvalificeras som ”arbetsolycksfall”.

26 Åklagarmyndigheten vid förstainstansdomstolen i Rupea och målsägandena överklagade denna dom till Curtea de Apel Brașov (Appellationsdomstolen i Brașov) som är hänskjutande domstol.

27 Samma domstol har påpekat att enligt rumänsk rätt, såsom Curtea Constituțională (Författningsdomstolen, Rumänien) tolkat denna i sin praxis, är en förvaltningsdomstols avgörande bindande för den domstol som dömer i brottmålet då detta avgörande äger rättskraft.

Den hänskjutande domstolen har vidare preciserat att frågan huruvida den händelse som ledde till att offret avled utgör ett ”arbetsolycksfall” i den mening som avses i lagen om säkerhet och hälsa i arbetet utgör en prejudiciell fråga i den mening som avses i artikel 52 i straffprocesslagen.

28 Nämnda domstol har i detta sammanhang påpekat att Curtea Constituțională (Författningsdomstolen, Rumänien), i sitt avgörande av den 17 februari 2021, slagit fast att domar i tvistemål (*lato sensu*) varigenom en prejudiciell fråga avgörs äger rättskraft som ska anses vara av absolut karaktär.

29 Den hänskjutande domstolen menar därför att den är bunden av förvaltningsdomstolens slutsats att den händelse som är aktuell i det nationella målet inte ska anses som ett ”arbetsolycksfall” i den mening som avses i rumänsk rätt.

30 Den rättskraft som en dylik kvalificering av händelsen är behäftad med hindrar således den hänskjutande domstolen från att avgöra frågan om de berörda personernas eventuella straffrättsliga eller civilrättsliga ansvar, eftersom en sådan kvalificering utgör ett grundläggande rekvisit för det brott som denna domstol ska ta ställning till.

31 Den hänskjutande domstolen har tillagt att målsägandena i brottmålet inte yttrat sig i målet vid förvaltningsdomstolen, eftersom det förvaltningsrättsliga förfarandet endast omfattade Energotehnica och arbetsinspektionen.

32 Det förhållandet att det inte är möjligt att avgöra de berörda parternas straffrättsliga eller civilrättsliga ansvar, även om de parter som hörts inom ramen för de två förfarandena inte är desamma, strider mot principen om arbetsgivarens ansvar och principen om arbetstagarskydd som fastställs i artiklarna 1.1, 1.2 och 5.1 i direktiv 89/391 jämförda med artikel 31.1 i stadgan.

33 Mot denna bakgrund beslutade Curtea de Apel Brașov (Appellationsdomstolen i Brașov, Rumänien) att förklara målet vilande och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Utgör principerna om skydd av arbetstagare och om arbetsgivarens ansvar enligt artiklarna 1.1, 1.2 och 5.1 i [direktiv 89/391] som har införlivats med nationell rätt genom [lagen om hälsa och säkerhet i arbetet], jämförda med artikel 31.1 i [stadgan], hinder för en lagstiftning såsom den som är tillämplig i det nationella målet, [såsom den har tolkats] i ett beslut från den nationella författningsdomstolen, enligt vilken en förvaltningsdomstol på arbetsgivarens begäran, i en tvist mot enbart den statliga förvaltningsmyndigheten, genom ett slutligt beslut kan slå fast att en händelse inte kan kvalificeras som ett arbetsolycksfall i den mening som avses i direktivet, med den följden att en brottmålsdomstol – vid vilken dels den allmänna åklagaren har väckt åtal mot den ansvariga arbetstagaren, dels målsägandena har väckt civilrättslig talan om enskilt anspråk mot ovannämnda arbetsgivare i dennes egenskap av civilrättsligt ansvarig part i brottmålet och mot företagets skyddsombud – inte får meddela ett annorlunda beslut vad gäller kvalificeringen av samma händelse som ett arbetsolycksfall, när det beaktas att denna kvalificering utgör ett rekvisit för de brott som utgör saken i brottmålet (om detta rekvisit inte är uppfyllt går det inte att fastställa huruvida det finns ett straffrättsligt ansvar eller ett civilrättsligt ansvar vid sidan av det straffrättsliga), med hänsyn tagen till rättskraften hos den lagakraftvunna dom som har meddelats av förvaltningsdomstolen?

2) Om [den första frågan] besvaras jakande, ska då principen om unionsrättens företräde tolkas på så sätt att den utgör hinder för en nationell lagstiftning eller praxis enligt vilken de nationella allmänna domstolarna är bundna av beslut från den nationella författningsdomstolen och därför inte, utan att göra sig skyldiga till en disciplinförseelse, med stöd av sin egen behörighet kan underlåta att tillämpa den rättspraxis som följer av dessa beslut, trots att de mot bakgrund av en dom från EU-domstolen finner att denna rättspraxis strider mot artiklarna 1.1, 1.2 och 5.1 i rådets direktiv [89/391], som har införlivats med nationell rätt genom [lagen om hälsa och säkerhet i arbetet], jämförda med artikel 31.1 i [stadgan]?”

## Prövning av tolkningsfrågorna

### *Huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till prövning*

34 Den rumänska regeringen har gjort gällande att tolkningsfrågorna inte kan tas upp till sakprövning.

35 Vad gäller den första frågan, anser den rumänska regeringen att den hänskjutande domstolen ska pröva ett överklagande som framställts i ett förfarande som syftar till att utkräva straffansvar av en arbetstagare och inte av en arbetsgivare. Arbetsgivaren har nämligen endast ställning som civilrättsligt ansvarig part i brottmålet. Direktiv 89/391 avser dock endast arbetsgivarens skyldighet att säkerställa att arbetstagarnas säkerhet och hälsa tryggas i alla avseenden förbundna med arbetet samt arbetsgivarens ansvar då denna skyldighet inte iakttas. Det rättsförhållande som den hänskjutande domstolen ska ta ställning till omfattas således inte av direktivets materiella tillämpningsområde. Mot denna bakgrund kan den första tolkningsfrågan inte tas upp till prövning.

36 Vad gäller den andra frågan, har den rumänska regeringen gjort gällande att frågan saknar självständig betydelse, eftersom den är beroende av svaret på den första frågan. Den andra frågan kan därför inte heller upptas till prövning.

37 Domstolen erinrar inledningsvis om att det uteslutande ankommer på den nationella domstol vid vilken målet anhängiggjorts att bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen, vilka presumeras vara relevanta. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när den fråga som ställts avser tolkningen eller giltigheten av en unionsrättslig regel, såvida det inte är uppenbart att den begärda tolkningen inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågeställningen är hypotetisk eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på den fråga som ställts (dom av den 22 februari 2024, Unedic, C-125/23, EU:C:2024:163, punkt 35 och där angiven rättspraxis).

38 I förevarande fall följer det av beslutet om hänskjutande att offrets efterlevande framställde enskilt anspråk vid brottmålsdomstolen och yrkade att den tilltalade jämte arbetsgivaren skulle förpliktas att betala ersättning för den skada de ansåg sig ha lidit. Det kan därför inte anses att målet vid den nationella domstolen inte gäller arbetsgivaren och att problemställningen i den första frågan är hypotetisk. Frågan huruvida unionsrätten utgör hinder för att en förvaltningsdomstol avgör om

en viss händelse ska anses utgöra ett ”arbetsolycksfall” i den mening som avses i rumänsk rätt på ett sätt som är bindande för en brottmålsdomstol är vidare av avgörande betydelse för utgången i målet vid den hänskjutande domstolen.

39 Härav följer att tolkningsfrågorna kan tas upp till prövning.

## *Prövning i sak*

### *Den första frågan*

40 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artiklarna 1.1, 1.2 och 5.1 i direktiv 89/391, jämförda med artikel 31 i stadgan och effektivitetsprincipen, ska tolkas så, att de utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning, såsom denna tolkats av denna medlemsstats författningsdomstol, enligt vilken ett slutligt avgörande från en förvaltningsdomstol gällande kvalificeringen av en händelse som ett ”arbetsolycksfall” äger rättskraft vid brottmålsdomstolen, när denna lagstiftning inte ger den skadelidande arbetstagarens efterlevarande möjlighet att yttra sig i något av de förfaranden som gäller huruvida det föreligger ett sådant arbetsolycksfall.

41 Domstolen erinrar inledningsvis om att det av fast rättspraxis framgår att det, enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF, ankommer på EU-domstolen att ge den nationella domstolen ett användbart svar, som gör det möjligt för den domstolen att avgöra det mål som den ska pröva (dom av den 13 juni 2024, Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy (Faktisk kostnad för energi), C-266/23, EU:C:2024:506, punkt 22 och där angiven rättspraxis).

42 EU-domstolen har för detta ändamål möjlighet att utifrån samtliga uppgifter som den nationella domstolen har lämnat, och i synnerhet utifrån skälen i beslutet om hänskjutande, avgöra vilka delar av unionsrätten som behöver tolkas med hänsyn till saken i det nationella målet. EU-domstolen kan även ha anledning att beakta unionsrättsliga bestämmelser som den nationella domstolen inte har hänvisat till i sin fråga (dom av den 25 april 2024, PAN Europe (Closer), C-308/22, EU:C:2024:350, punkt 86 och där angiven rättspraxis).

43 Domstolen konstaterar i förevarande fall att även rätten till ett effektivt rättsmedel som garanteras i artikel 47 i stadgan är relevant för svaret på de ställda frågorna.

44 Vad gäller direktiv 89/391, så framgår det av dess artikel 1.1 jämförd med skäl 10, att direktivet syftar till att initiera förebyggande åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet och säkra en högre skyddsnivå.

45 Direktivet innehåller, såsom framgår av artikel 1.2, allmänna principer för att förebygga yrkesbetingade risker, för arbetarskydd, för att eliminera riskfaktorer och faktorer som kan förorsaka olycksfall samt allmänna riktlinjer för genomförandet av dessa principer.

46 I artikel 5.1 i direktiv 89/391 föreskrivs vidare att arbetsgivaren är skyldig att svara för att arbetstagarens säkerhet och hälsa tryggas i alla avseenden som är förbundna med arbetet.

47 Såsom domstolen preciserat i punkt 41 i domen av den 14 juni 2007, kommissionen/Förenade kungariket (C-127/05, EU:C:2007:338), innebär denna bestämmelse en skyldighet för arbetsgivaren att se till att arbetstagarna har en säker arbetsmiljö, en skyldighet vars närmare innebörd framgår av artiklarna 6–12 i direktivet och av ett antal särdirektiv, vari anges vilka förebyggande åtgärder som ska antas inom specifika produktionsområden.

48 Domstolen har emellertid slagit fast att endast arbetsgivarens allmänna skyldighet att garantera säkerheten på arbetsplatsen slås fast i denna bestämmelse, utan att något sägs om ansvarets form (dom av den 14 juni 2007, kommissionen/Förenade kungariket,C-127/05, EU:C:2007:338, punkt 42).

49 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 39 i sitt förslag till avgörande och såsom Europeiska kommissionen har gjort gällande, hänvisas i direktiv 89/391 förvisso till arbetsgivarens ansvar som princip och fastställs allmänna skyldigheter avseende skyddet av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i alla aspekter som är förbundna med arbetet. Direktivet innehåller dock inte någon specifik bestämmelse om de processuella regler som gäller för att utkräva ansvar av en arbetsgivare som inte har iakttagit sina skyldigheter.

50 Även om det i artikel 31.1 i stadgan, som den hänskjutande domstolen har hänvisat till i sin första fråga, föreskrivs att ”[v]arje arbetstagare har rätt till hälsosamma, säkra och värdiga arbetsförhållanden”, så innehåller inte heller denna bestämmelse några närmare upplysningar om de processuella regler som gäller för att väcka talan när arbetstagarnas säkerhet och hälsa inte säkerställts.

51 Eftersom unionsrätten inte genomför någon harmonisering av de förfaranden som är tillämpliga för att utkräva ansvar av arbetsgivaren om artiklarna 4.1 och 5.1 i direktiv 89/391 inte har iakttagits, omfattas dessa förfaranden således av medlemsstaternas interna rättsordningar, enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi. Dessa förfaranden får emellertid inte vara mindre förmånliga än de som avser liknande situationer som omfattas av nationell rätt (likvärdighetsprincipen) och de får inte medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen) (se, analogt, dom av den 11 april 2024, Air Europa Líneas Aéreas, C-173/23, EU:C:2024:295, punkt 31 och där angiven rättspraxis).

52 Domstolen har vidare även slagit fast att i avsaknad av unionsbestämmelser på området bestäms formerna för att genomföra principen om rättskraft likaså av medlemsstaternas nationella rättsordningar enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi. Principerna om likvärdighet och effektivitet ska dock iakttas (dom av den 24 oktober 2018, XC m.fl., C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 21 och där angiven rättspraxis).

53 När medlemsstaterna definierar de processuella regler som ska gälla för de rättsmedel som syftar till att säkerställa skyddet av de rättigheter som följer av direktiv 89/391, måste de särskilt säkerställa att rätten till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol iakttas i enlighet med artikel 47 i stadgan, i vilken principen om ett effektivt domstolsskydd stadfästs. Medlemsstaterna ska således försäkra sig om att de konkreta villkoren för att använda sig av de rättsmedel som föreskrivs vid åsidosättande av de skyldigheter som stadgas i detta direktiv inte på ett oproportionerligt sätt påverkar rätten till ett effektivt rättsmedel inför en sådan domstol som avses i artikel 47 i stadgan (se, analogt, dom av den 12 januari 2023, Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, C-132/21, EU:C:2023:2, punkterna 50 och 51).

54 Denna rättighet består av flera delar, bland annat rätten att yttra sig. Domstolen har i detta avseende redan slagit fast att det är oförenligt med den grundläggande rätten till ett effektivt rättsmedel inför en domstol att grunda ett domstolsavgörande på omständigheter och handlingar som parterna, eller en av parterna, inte har kunnat ta del av och till vilka parterna inte har haft möjlighet att ta ställning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 april 2024, NW och PQ (Sekretessbelagda uppgifter), C-420/22 och C-528/22, EU:C:2024:344, punkt 106 och där angiven rättspraxis).

55 När en brottmålsdomstol ska avgöra om den tilltalade även ska anses skadeståndsansvarig för de gärningar som läggs honom eller henne till last, skulle det innebära ett åsidosättande av rätten att yttra sig för de parter som eftersträvar ett sådant ansvar om det var omöjligt för dem att ta ställning till ett villkor som måste vara uppfyllt för att sådant ansvar ska uppkomma innan detta villkor slutligen prövas av den aktuella domstolen. Det faktum att parterna kan ta ställning inför domstol till huruvida arbetsgivaren ska anses ansvarig saknar i sådant fall all ändamålsenlig verkan.

56 Så skulle vara fallet om en annan domstol, i ett avgörande som är bindande för den domstol som har att pröva ansvarsfrågan, hade beslutat hur ett sådant villkor skulle betraktas och parterna inte haft möjlighet att infinna sig inför denna andra domstol och inte har haft åtminstone en faktisk möjlighet att framföra sina argument.

57 Om parterna däremot haft en sådan rättighet och i synnerhet haft en faktisk möjlighet att framföra sina argument saknar det betydelse att de inte gjort bruk av denna rättighet.

58 Det ankommer i förevarande fall på den nationella domstolen att kontrollera om den skadelidandes efterlevande, tillika målsägande i brottmålsförfarandet, getts möjlighet att yttra sig inför förvaltningsdomstolen, i synnerhet gällande frågan huruvida den aktuella händelsen slutligen ska kvalificeras som ett ”arbetsolycksfall”.

59 Mot denna bakgrund ska den första frågan besvaras på följande sätt. Artiklarna 1.1, 1.2 och 5.1 i direktiv 89/391, jämförda med effektivitetsprincipen och artikel 47 i stadgan, ska tolkas så, att de utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning, såsom denna tolkats av denna medlemsstats författningsdomstol, enligt vilken ett slutligt avgörande från en förvaltningsdomstol gällande kvalificeringen av en händelse som ett ”arbetsolycksfall” äger rättskraft vid den brottmålsdomstol som ska avgöra huruvida den tilltalade även ska anses skadeståndsansvarig för de gärningar som läggs honom eller henne till last, när denna lagstiftning inte ger den skadelidande arbetstagarens efterlevande möjlighet att yttra sig i något av de förfaranden som gäller huruvida det föreligger ett sådant arbetsolycksfall.

*Den andra frågan*

60 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida principen om unionsrättens företräde ska tolkas så, att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken de nationella allmänna domstolarna inte, utan att dess ledamöter gör sig skyldiga till en disciplinförseelse, med stöd av sin egen behörighet kan underlåta att tillämpa beslut från författningsdomstolen i den aktuella medlemsstaten trots att de, mot bakgrund av den tolkning som EU-domstolen har gjort, finner att dessa beslut strider mot de rättigheter som enskilda har enligt direktiv 89/391.

61 EU-domstolen påpekar inledningsvis att en nationell domstol som har utnyttjat sin möjlighet enligt artikel 267 andra stycket FEUF således, i förekommande fall, ska avvika från den högre nationella domstolens bedömning när den mot bakgrund av EU-domstolens tolkning finner att den högre domstolens bedömning är oförenlig med unionsrätten. Detta ska i förekommande fall ske genom att den nationella domstolen underlåter att tillämpa den nationella bestämmelse enligt vilken den är skyldig att följa den högre domstolens avgöranden (dom av den 22 februari 2022, RS (Verkan av domar från en Författningsdomstol), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 75 och där angiven rättspraxis).

62 Denna lösning gäller även när en allmän domstol enligt en nationell processrättslig bestämmelse är bunden av en nationell författningsdomstols avgörande som den anser strider mot unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 februari 2022 RS (Verkan av domar från en Författningsdomstol), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 76 och där angiven rättspraxis).

63 Domstolen erinrar i detta sammanhang om att principen om direktivkonform tolkning innebär att de nationella domstolarna ska göra allt som ligger inom deras behörighet, med hänsyn till den nationella rätten i sin helhet och med tillämpning av de tolkningsmetoder som är erkända i nationell rätt, för att säkerställa att det aktuella direktivet ges full verkan och för att uppnå ett resultat som är förenligt med direktivets syfte. Kravet på konform tolkning innefattar bland annat en skyldighet för de nationella domstolarna att, i förekommande fall, ändra fast rättspraxis om denna grundas på en tolkning av nationell rätt som är oförenlig med ett direktivs syfte (dom av den 6 november 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, punkterna 59 och 60 och där angiven rättspraxis).

64 Vad gäller frågan om eventuellt disciplinärt ansvar för en nationell domare, så har EU-domstolen slagit fast att unionsrätten utgör hinder för en nationell lagstiftning eller praxis som gör det möjligt att ålägga en domare vid en nationell domstol disciplinärt ansvar för att inte ha följt den nationella författningsdomstolens avgöranden (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 februari 2022, RS (Verkan av domar från en Författningsdomstol), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 87 och där angiven rättspraxis).

65 Vad avser det disciplinära ansvar som domare i allmänna domstolar kan ådra sig i fall de inte följer avgöranden från landets författningsdomstol, är det förvisso riktigt att bevarandet av domstolarnas oavhängighet inte kan innebära att det är helt uteslutet att en domares disciplinära ansvar, i vissa exceptionella fall, kan aktualiseras på grund av de domstolsavgöranden som denne har meddelat, såsom till exempel om domare begått allvarliga och fullständigt oursäktliga handlingar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 februari 2022, RS (Verkan av domar från en Författningsdomstol), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 83 och där angiven rättspraxis).

66 För att bevara domstolarnas oavhängighet framstår det emellertid av väsentlig vikt att inte utsätta domare i allmänna domstolar för disciplinära förfaranden eller disciplinåtgärder på grund av att de har utnyttjat sin möjlighet att vända sig till EU-domstolen med stöd av artikel 267 FEUF, vilken omfattas av deras exklusiva behörighet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 februari 2022, RS (Verkan av domar från en Författningsdomstol), C-430/21, EU:C:2022:99, punkterna 83–85 och där angiven rättspraxis).

67 Mot denna bakgrund ska den andra frågan besvaras på följande sätt. Principen om unionsrättens företräde ska tolkas så, att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken de nationella allmänna domstolarna inte, utan att dess ledamöter gör sig skyldiga till en disciplinförseelse, med stöd av sin egen behörighet kan underlåta att tillämpa beslut från

författningsdomstolen i den aktuella medlemsstaten trots att de, mot bakgrund av den tolkning som EU-domstolen har gjort, finner att dessa beslut strider mot de rättigheter som enskilda har enligt direktiv 89/391.

## Rättegångskostnader

68 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

1) **Artiklarna 1.1, 1.2 och 5.1 i rådets direktiv 89/391/EEG av den 12 juni 1989 om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet, jämförda med effektivitetsprincipen och artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna,**

   **ska tolkas så,**

   **att de utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning, såsom denna tolkats av denna medlemsstats författningsdomstol, enligt vilken ett slutligt avgörande från en förvaltningsdomstol gällande kvalificeringen av en händelse som ett ”arbetsolycksfall” äger rättskraft vid den brottmålsdomstol som ska avgöra huruvida den tilltalade även ska anses skadeståndsansvarig för de gärningar som läggs honom eller henne till last, när denna lagstiftning inte ger den skadelidande arbetstagarens efterlevande möjlighet att yttra sig i något av de förfaranden som gäller huruvida det föreligger ett sådant arbetsolycksfall.**

2) **Principen om unionsrättens företräde**

   **ska tolkas så,**

   **att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken de nationella allmänna domstolarna inte, utan att dess ledamöter gör sig skyldiga till en disciplinförseelse, med stöd av sin egen behörighet kan underlåta att tillämpa beslut från författningsdomstolen i den aktuella medlemsstaten trots att de, mot bakgrund av den tolkning som EU-domstolen har gjort, finner att dessa beslut strider mot de rättigheter som enskilda har enligt direktiv 89/391.**

Underskrifter